

Славенко ТЕРЗИЋ
САНУ

ДУБРОВАЧКИ КНЕЗ МЕДО ПУЦИЋ (1821–1882) ПОВОДОМ ДВЕСТОГОДИШЊИЦЕ РОЂЕЊА

Анстракт: Дубровачки кнез Медо Пуцић, потомак старе дубровачке властеле, рођен 1821. године, био је велики заговорник свесловенства и родоначелник српске националне идеје, са ослонцем на старо дубровачко и далматинско словинство. Школован у Венецији, Падови и Бечу, делио је политичку и културну оријентацију Јана Колара и других идеолога словенског јединства. Бавио се историјом Дубровника (*Povijestnica Dubrovnika*) и објављивањем средњовековне изворне грађе из Дубровачког архива (*Споменици српски од 1395. до 1423. године*). Писао је родољубиву поезију. Године 1860. изабран је за дописног члана Друштва српске словесности, а 1870. за редовног члана Српског ученог друштва.

Кључне речи: Медо Пуцић, Дубровник, Падова, Срби католици, панславизам, српска идеја, словинство, Италија, Друштво српске повесности, Споменици српски, Србија, Вук, Његош, Стојан Новаковић

Abstract: Dubrovnik count Medo Pucić, a descendant of old Dubrovnik nobility, born in 1821, was a vocal supporter of pan-Slavism and the forefather of the Serbian national idea, which was based on old Dubrovnik and Dalmatian slovinstvo. Educated in Venice, Padua and Vienna, he shared the political views and cultural orientation of Ján Kollár and other ideologues of Slavic unity. He dealt with the history of Dubrovnik (*Povijestnica Dubrovnika*) and the publication of medieval original documents from the Dubrovnik Archive (*Spomenici srbski od 1395. do 1423. godine*). He wrote patriotic poetry. In 1860, he was elected a corresponding member of the Society of Serbian Letters, and in 1870 a full member of the Serbian Learned Society.

Keywords: Medo Pucić, Dubrovnik, Padua, Catholic Serbs, pan-Slavism, Serbian idea, slovinstvo, Italy, Society of Serbian Letters, Spomenici srbski, Serbia, Vuk, Njegoš, Stojan Novaković

Сећајући се личности и дела члана Друштва српске словесности (Српског ученог друштва), односно Српске академије наука и уметности, Меда Пуцића, дубровачког кнеза од Загорја, сећамо се заправо предводника плејаде следбеника – Срба католика Дубровника и Далмације који

* slavenko.terzic@gmail.com

су били део нашег националног препорода и наше културне историје. Додуше, у великој мери заборављених – нарочито у нашој новијој историографији. У својој студији о Меду Пуцићу, „кнезу (грофу) од Загорја”, објављеној у Дубровнику 1904. године, Марко Цар пише да „у симболичном Пантеону, што га сви народи у души својој подижу идеалнијим људима своје историје, српски ће народ несумњиво одредити одлично мјесто дубровачком кољеновићу и своме пјеснику Меду Пуцићу”. Савременици су забележили да је Пуцић у Дубровнику био „вођа, учитељ, барјактар” свога времена, док је Павле Поповић записао да је већ 1848. године, по повратку из Европе, постао „вођ целог покрета књижевног и политичког”.¹

Две стотине година од рођења дубровачког кнеза – великог заговорника свесловенства и родоначелника српске националне идеје у Дубровнику, „чија је основа била старо дубровачко и далматинско словинство”, навршило се 24. марта 2021. године.² Пуцић је био човек свога времена – сви велики политички догађаји, преокрети и ломови, велике идеје и културни програми нашли су одраза у његовом животу и делу. Он је целим својим животом и својом делатношћу слика епохе 19. века – епохе широке духовне радозналости, вере у народни дух, у науку и разум, у српску и словенску идеју. Био је сведок и учесник великих политичких покрета и промена. Три велика међународна конгреса (Бечки 1815, Париски 1856. и Берлински 1878), сазвана после великих сукоба на тлу Европе, мењала су судбину његовог родног Дубровника, али и судбину српског и осталих покрета у Југоисточној Европи. Изданак старе дубровачке властелинске породице која се помиње још средином 11. века, Медо Пуцић је рођен 12/24. марта 1821, „у заробљеном Дубровнику”, тринаест година после пада Дубровачке републике под ударом Наполеонове Француске и шест година пошто је одлукама Бечког конгреса Дубровник предат у руке Хабзбуршкој монархији. Драма Дубровачке републике постала је дубока траума дубровачке властеле током целог 19. века, чак и у душама оних који су рођени знатно после тих судбоносних догађаја.

Три основна чиниоца определила су стваралачки лик Меда Пуцића: италијански препород (Ризорђименто) са идејама Ђузепеа Мацинија о италијанском националном уједињењу; политичке и културне идеје како

¹ Марко Цар, *Моје симпатије. Књижевне слике и студије*. Коло III, Дубровник 1904, 153; Павле Поповић, „Матија Бан и његов књижевни рад у Дубровнику”, *Српски књижевник гласник*, књ. VIII, бр. 6 (16. март 1903) 435.

² Станоје Станојевић, *Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка*, књ. III, Загреб 1928, 609.

западних тако и источних панслависта о препороду словенског света и, несумњиво, пад Дубровачке републике. Медо Пуцић, како пише Марко Цар, „као сваки Дубровчанин и Далматинац по неком психичном атавизму сматраше Италију својом умном отаџбином”. Италијанска култура „бијаше и онда као што је и данас главна подлога нашег моралног и литерарног образовања”.³ Стога је и било природно да се Пуцић школује прво у лицеју у Венецији, а потом да студира право на Универзитету у Падови (1841–1843), које је наставио у Бечу. Пуцић је у својој краткој биографији на следећи начин описао своје школовање: „Нормалне школе код куће, гимназијалне и филозофичке у Млецима у *Seminario Patriarcale alla Madonna della Salute*, а јуристичке у свеучилишту Падованском”.⁴

Боравак у Падови, у којој је слушао покличе италијанских студената *Viva l'Italia*, и сусрети са многим личностима из словенског и италијанског света трајно су утицали на његову будућу политичку и културну оријентацију. То је било време снажног утицаја немачког романтизма и немачког, као и италијанског, националног покрета на словенски свет. Сусрети са Словаком Јаном Коларом, главним идеологом културног свесловенства и панславизма, оставили су пресудан утицај на културно-политичка гледишта Пуцића и његово схватање свесловенства и националног питања. Скерлић је писао да се у Колару „и код Срба гледао пророк нове словенске вере” јер је он постао „главни идеолог и теоретичар `Славјанофилства`, културно-књижевног по форми, национално-политичког у ствари”.⁵ Већ 1841. године Медо Пуцић пише песму *Славјанство*, у којој позива на слогу и окупљање словенских народа (нарочито Срба и Хрвата), истичући да словенска књижевност треба да буде израз словенског народног живота и словенског духа. Његов савременик Матија Бан истовремено пише *Основе свеславјанскога језика*. На Пуцићево схватање словенског питања знатан утицај је имао и пољски песник Адам Мицкијевич, чији је део предавања у Паризу о словенској књижевности касније, 1860. године, превео са француског и објавио на италијанском језику у Задру, под насловом *Dei canti popolari illirici*. Том приликом, Мицкијевичев назив „српске песме” превео је на италијански са *canti illirici*. Објаснио је то жељом да италијанским читаоцима приближи песме оног дела Словена „који су становници Славоније, Србије, Црне Горе, Босне, Херцеговине и једног дела

³ М. Цар, *Моје симпатије*, 134.

⁴ АСАНУ, бр. 7380/43, Биографија Пуцић Меда (препис).

⁵ Јован Скерлић, *Историја нове српске књижевности*, Београд 1967, 216.

Далмације, који су у средини међ Бугарима и Хрватима, говоре најљепшим нарјечјем, имају најљепшу књижевност”. Фрањо Марковић, аутор једног великог рада о Пуцићу из 1883. године, назвао је овакво становиште „погубним назором”.⁶

Целокупан живот Меда Пуцића, као и целе старе дубровачке властеле, прожет је жалом за пропању Дубровачке републике под ударом Наполеонове Француске, и предајом Хабсбуршкој монархији одлукама Бечког когреса. У знак протеста због такве судбине Пуцић је умро као италијански поданик.⁷ Јован Скерлић је унео Меда Пуцића – „последњег барда дубровачког” – како пише, у *Историју нове српске књижевности*, сматрајући га више апостолом „словенске и српске идеје но књижевником”. Више но ико, „Медо Пуцић је учинио на буђењу и развијању народне свести у Дубровнику и био душа српског покрета код далматинских католика и центар целога једног круга писаца и јавних радника”. Његова песма *Пома* (палма) јесте, пише Скерлић, „цела једна програмна песма српског национализма”.⁸ Додајмо, узгред, да је Миодраг Павловић унео две Пуцићеве песме, *Море* и *Живот*, у *Антологију српског песништва* у издању СКЗ 1997. године. Данило Живаљевић пише 1902. године да је Пуцићева песма *Пома* „еванђеље за данашње српско покољење у Дубровнику”.⁹ И заиста, крајем 19. и почетком 20. века Пуцићеве идеје ће следити утицајни културно-политички круг Срба католика у Дубровнику и Далмацији, попут Валтазара Богишића, Влаха Буковца, Пера Будманија, Никше Градија, Луја Војновића, Марка Мурата, Антуна Фабриса, Милана Решетара, Антуна Пуљешија, Игнација и Луја Бакотића, Ловра Павловића и многих других. Том кругу припадало је и десет католичких свештеника на челу са Иваном Стојановићем, каноником Столне цркве у Дубровнику.¹⁰

Медо Пуцић је у периоду од 1844. до 1848. године био „коморник и задримни кавалир” Карла Лудвига Бурбонског, војводе од Луке, а потом коморник војводе Роберта од Парме. Живот на аристократским дворовима није омео његов патриотски и песнички рад: током боравка у Луци и околини написао је своје чувене *Талијанке*, објављене у Загребу 1849. године, а марта 1847. започео је да пише велику историјску поему *Карађурђевке*, посвећену српском војду Карађорђу и српској историји

⁶ Franjo Marković, „Knez Medo Pucić”, *Rad JAZU*, knj. LXVII (1883) 174.

⁷ Дан. А. Живаљевић, „Медо Пуцић”, *Коло – књижевни и научни лист*, књ. IV (1902) 33.

⁸ Ј. Скерлић, *Историја нове српске књижевности*, 204–205.

⁹ Дан. А. Живаљевић, „Медо Пуцић”, 33.

¹⁰ Коста Милутиновић, „О покрету Срба католика у Далмацији, Дубровнику и Боки Которској”, *Зборник о Србима у Хрватској I* (1985) 37; Милан Ж. Живановић, *Дубровник у борби за уједињење 1908–1918*, Београд 1962, 349.

до и после Карађорђа (завршио је 1850. године). Полазио је од Ламартинових речи да је српска прошлост погоднија за епос него за историју. Револуционарни покрети 1848–1849. године потресли су цео јужнословенски простор, па свакако и Дубровник. Медо Пуцић се, како пише Павле Поповић, „вратио са својих дугих путовања по Италији, Француској и целој Европи и настанио се у Дубровнику” – поставши „одмах шеф нове дубровачке плејаде”.¹¹ Заједно са Матијом Баном и Иваном Августом Казначићем, Пуцић покреће у Дубровнику алманах *Дубровник*, који је, иако кратког трајања (1849–1851), значајан због својих национално-политичких и културних концепција. О томе сведочи и један текст Матије Бана из 1850. године, у коме критикује изједначавање Српства са православљем, чиме се одбацују Срби римокатоличке и исламске вероисповести: „До сада, у овим нашим странама, а и свуд готово, под именом Срба разумевао се само онај дел нашега племена који следи источну цркву. Та убитачна мисао поизчезла је особито у последњим догађајима, тер смо увидели да смо Срби сви који српским наречијем говоримо, били пак источне или западне цркве, хришћанске или турске вере”.¹²

Медо Пуцић је, као човек са широким кругом друштвених веза, имао разгранату преписку са многим словенским и несловенским ствараоцима, као и са великим бројем Срба, попут Вука Караџића и Петра II Петровића Његоша. Према Вуку је имао изузетно поштовање – прихватио је његово становиште да сви штокавци припадају српском народном корпусу. У једном писму Вуку од 18/30. марта 1846. године, Пуцић (потписује се италијанским именом Орсат Поцић) га обавештава да је по његовој жељи („задњи пут кад сам био код вас”) да се „исправе” неке речи у народној песми *Хасанагиница* (објављеној у Гајевој *Даници* 1836) истражио корен настанка тих речи. На крају писма је додао: „Овај момак кои ће вам донијети моје писмо родом је из Конавала па ће вам моћ слободно одговорити на сва ваша питања повише народних конавоских обичаја”.¹³ Маја 1858. године Пуцић је поклонио архиву Друштва српске словесности препис Пољичке повеље из 1793. године, једно Његошево писмо из 1849, Мицкијевичево писмо из 1844. и пет писама Јана Колара из периода 1842–1844. године. Августа 1859. године упутио је Друштву

¹¹ Павле Поповић, „Матија Бан и његов књижевни рад у Дубровнику”, 435.

¹² Цит. према: Коста Милутиновић, *Из историје народног препорода приморских Срба*, Београд 1994, 72–73. Видети: Славенко Терзић, *Религија као фактор обликовања националног идентитета Срба*, *Сусрет или сукоб цивилизација на Балкану*, Београд - Нови Сад 1988, 295–306.

¹³ Архив САНУ, бр. 8043, Орсат Поцић – Вуку Караџићу, 18/30. марта 1846.

„преписано писмо цара Стефана Душана из 1350. године”.¹⁴ Поменуто Његошево писмо из 1849. године, написано на Цетињу, на Ђурђевдан те године („Почитаемиј графе Почиху”), било је израз захвалности на слању збирке *Талијанке*, објављене у Загребу исте године. Његош пише: „Да ово ниесу Талијанке већ китне и гиздаве Србкиње кое ће сваком родољубцу душу огријати”. Дубровник је „јединствена дика књижевности наше, а Ти си дика његова. Еј кукавни Срби, свачија их сабља сиече, па их изтриебити не мога, нити их икакви тирански ланци кадри бише одржати да робују, а глупи их мисионери својима лажима окужише и утриеше: разлучише Србе пуке и невине, свакиј на своју страну, отуђише брата брату; крваву сабљу међу Србима извадише и одтискоше риеке братске крви те провриеше. Бог знаде хоће ли се Срби кад од ове смртне ране излиечити /.../ Ја сам се у почетку нешто надао но данас видим да е за сад Југославенство идеална риеч која само празним гласом лиепо звони”. Обавештава га на крају да ће Милаковић „до који дан” послати претплату за алманах *Дубровник*.¹⁵ Октобра 1863. Медо Пуцић је, у својству дописног члана Друштва српске словесности, даривао друштву икону Светих Ћирила и Методија, коју је у бакрорезу израдио бакрорезац Петар Мангун, Дубровчанин. Реч је заправо о копији иконе коју је Пуцић нашао у Риму у цркви Светог Климента.¹⁶

После револуције 1848–1849. године Пуцић се више посвећује истраживању прошлости Дубровника (1856. године објављује *Poviestnicu Dubrovnika*) и грађе из Дубровачког архива о односима Дубровника са околним српским и балканским земљама. Марко Цар пише да песник „проводи читаве дане у дубровачком архиву и пребире старе листине”.¹⁷ Резултат тога рада била је прва књига средњовековне изворне ћириличке грађе, објављена 1858. године у Београду под насловом *Споменици србски од 1395. до 1423. године*. Пошто су готово сва оригинална документа које је Дубровник слао околним државницима и пословним људима на Балкану нестала, „сачувани су преписи оригинала које су општински канцелари регистровали у посебним књигама”. Тако су и сачуване копије ћириличких докумената из књиге српског канцелара Руска

¹⁴ Василије Ђ. Крестић, Миле Станић, *Записници седница Друштва српске словесности 1842–1863*, Београд 2011, 786–832.

¹⁵ АСАНУ, бр. 744, Петар II Петровић Његош – Медо Пуцићу, Цетиње, на Ђурђевдан 1849. године. Његош се потписао: „Твој Почитаатељ и слуга Владика Црногорскиј П. П. Његош”.

¹⁶ АСАНУ, бр. 7448, Писмо Јована Гавриловића – Димитрију Матићу, потпредседнику ДСС, Београд 10/28. октобра 1863.

¹⁷ М. Цар, *Моје симпатије*, 137.

Христофоровића. Оне „представљају основну документарну грађу у првом делу збирке Меда Пуцића”.¹⁸ У уводу прве књиге Пуцић се правда да није „нигда учио словенски правопис” и да први пут има прилику да пише „кирилицу”.¹⁹ Друга књига објављена је четири године касније, 1862, у издању Друштва српске словесности и обухвата период од 1313. до 1466. године. Садржи изворну архивску грађу, „претежно пословне садржине као што су трговачки уговори, признанице о потражњи и исплати трибута, исплати закупа царина, потврде о покладу, тестаментa”. Књига доноси и део законодавних одредби Дубровачке републике из којих је Пуцић издвојио чланове о Србима и о новцима у дубровачким законима.²⁰ *Споменици српски* Меда Пуцића представљају драгоцен допринос проучавању српског средњег века. Ценећи његове заслуге за историју Срба, Друштво српске словесности га је почетком 1860. године на предлог три редовна члана, једногласно изабрало за свога дописног члана, што је прихватило и Српско учено друштво 1864. године, а затим га изабрало за редовног члана 1870.²¹ За дописног члана Југославенске академије знаности и умјетности изабран је 1867. године, а био је члан и још неких друштава.

Током шездесетих и седамдесетих година 19. века Медо Пуцић се све више посвећује српском покрету, а његове песме и друга дела прожимају косовски мотиви. Својеврсном химном *Saluto della Serbia* (1865) дао је „свој прилог прослави Дантеа”.²² Као и низ других српских писаца и јавних радника, попут Михаила Полита-Десанчића, Владимира Јовановића, Светозара Милетића и других, и Медо Пуцић расправља о Источном питању: у Фиренци 1867. године објављује на италијанском студију под насловом *Србија и Источна империја*, полазећи од става да Србија у интересу Европе треба да ослободи Јужне Словене испод турске власти. Ево како Пуцић види решење Источног питања: „Ипак би аустријски приелаз у Босну био узрок истодобној руској посвојитби Бугарима и рускому посизању за Цариградом. Оно прво било би погибелно за Италију а ово потоње по Европу. Зато би најпробитачније

¹⁸ Раде Михаљчић, „Српски споменици Меде Пуцића” : предговор у: Медо Пуцић, *Споменици српски*, књ. прва, Београд 2007, 3.

¹⁹ *Споменици српски од 1355. до 1423. Писма писана од Републике Дубровачке Краљевима, Деспотима, Војводама и Кнезовима Српскијем, Босанскијем, и Приморскијем*, преписао с дубровачких књига кнез Медо Пуцић, Београд 1858.

²⁰ Р. Михаљчић, „Српски споменици Меде Пуцића”, 4.

²¹ В. Ђ. Крстић, М. Станић, *Записници седница Друштва српске словесности 1842–1863*, 854.

²² *Enciklopedija Jugoslavije*, 6, Zagreb MCMLXV, 646.

реишење източнога питања било: да се на Балкану успостави јако и пространо краљевство србско”.²³

Важан период у животу Меда Пуцића био је његов боравак у Београду 1869–1872. године, на дужности васпитача малолетног кнеза Милана Обреновића. Аустријски министар спољних послова Бајст упозорио је конзула у Београду, Бењамина Калаја, да је Пуцић и раније путовао у Русију и Србију и да се повезивао „с најегзалтиранијим Словенима”.²⁴ Слободан Јовановић је дао своје виђење улоге Пуцића као васпитача, на свој начин – прилично оштро. Изгледао је, пише Јовановић, „најбољи могући избор”, а показало се „као најгори избор”: класично образован, песник, члан више научних друштава, одушевљени *Славјанин*, као некадашњи коморник војводе од Луке – „вичан дворском реду и животу”, „добро забележен и код аустријске и код руске и код француске владе, носилац Ордена Светог Јована Јерусалимског који га је обвезивао наженство”.²⁵ Пуцић је, међутим, у биографији написао да „Јерусалимски крст није за заслугу него за старину племена и рода властеоског”.²⁶ Осим тога, стара дубровачка властела се после пада Дубровачке републике заветовала на неженство све до обнове Дубровачке републике. Да је кнез Пуцић толико занемарио васпитање, „чак чисто дворско васпитање”, Јовановић наводи пример да је кнез Милан на једном балу у Ливадији „морао признати да не зна играти”.

С друге стране, Пуцић је на сасвим другачији начин доживео Београд и Србију. У писму Огњеславу Утјешиниовићу Острожинском од 13/25. фебруара 1871. године, расправљајући о питању словенства и српства, Пуцић истиче да се нада „да млади кнез који бистрином ума и васпитања превазилази све досадашње српске главаре да ће их превазићи и у том кад дође до пунолетства и до владе”.²⁷ Пуцић овом приликом износи и своја запажања прилика у Београду и Србији: „Ласно је у Београду: ту су пароброди, ту гостионице, као у сред Европе; али како изиђете из његове околице онда зли путеви, средње меане, а механције сами Цинцари који ће вас до коже одријети и поквариће вам сву сласт што би Вам иначе прекрасна природа и чисти умиљати народ узроковао”. Пише да је 1870. године са кнезом посетио Ваљево, Ужице, Чачак, Пожегу, Милановац, Крагујевац и Смедерево и да ће ове године обилазити и друге крајеве

²³ Цит. према: F. Marković, „Knez Medo Pucić”, 183.

²⁴ Nikola Tolja, *Dubrovački Srbi katolici – istine i zablude*, Dubrovnik 2011, 324.

²⁵ Слободан Јовановић, *Влада Милана Обреновића*, књ. прва, Београд 1934, 275–276.

²⁶ АСАНУ, бр. 7380/43, Кратка руком писана биографија Меда Пуцића (препис).

²⁷ АСАНУ, бр. 8693, Писмо кнеза Меда Пуцића – Огњеславу Утјешиниовићу Острожинском, Београд 13/25. фебруара 1871. (препис)

Србије. „Много сам остао задовољан љепотом и углађености што сам свуда видио; моравска је долина сам Еден, изванредне љепоте; но фали умно пољодјеле, фали и најмања индустрија, фали много којешта; једно ме ипак тјеша, а то је велика жеља што се свуд показује за школу, за науку”.²⁸ У Архиву САНУ налази се и шест писама Меда Пуцића Стојану Новаковићу, у периоду 1871–1878. године. Већином су то кратке белешке које се тичу часова кнезу Милану, у чији програм је очигледно био укључен и Стојан Новаковић. Два писма су из Дубровника – у једном се обраћа са „поштовани и мили пријатељу”, а у другом са „господине Стојане”. У писму писаном у свом дворцу у Жупи близу Дубровника, у пролеће 1876. године, Пуцић пише: „Овђе приморски Срби ништа не знаду, шта раде загорци и обратно; па шта ћемо? Свему је Косово криво – Боже дај да скоро окрене другачије”.²⁹ Пуцић, иначе, у целом свом стваралаштву често помиње Косово поље, косовски завет и косовске јунаке: „Гробничко и Косово поље, храмови наше старе славе, послат ће нам своје нове чете где ћемо нови бој бити”.³⁰ Већ при крају свога живота, пошто је српска претходница 1878. године била стигла до Грачанице, али се повукла због руско-турског примирја, Медо Пуцић је написао песму *Срби на Косову 1878.* и објавио је у првом броју новопокренутог алманаха *Словинац*: „Ој честити нада свима свиетла главо, Милан кнеже, србску с` срећу повратио, Косово си осветио, наше круне ти с` обновик, ти обновик, установик”.³¹ И даље: „Ој давори! Косово је наше наше, нав`јек наше /.../ живе дршћу од радости, свете кости”. Убрзо је уследило разочарање: „Са Косова гракће вран – на Косову турски хан”.³² Данило Живаљевић у свом огледу о Меду Пуцићу из 1902. истиче да се „у Пуцићевим песмама истиче Српство јасније но у иједног дубровачког песника”. Он је „Лазарових врсника потомак”; он се сећа Косова, „наше старе славе”; он, католик, признаје за светитеље Милоша и Лазара и остале који су на Косову пали за „крст часни и очевину”.³³

Не мање разочарање изазвало је онемогућавање намере Меда Пуцића, како пише у једном писму из априла 1879 (вероватно М. Бану), „да се поклони првому независимому суверену свога народа” и да уместо „хлеба и соли у Београду, добије вест да му се одриче гостопримство”. Пише да

²⁸ Исто.

²⁹ АСАНУ, бр. 8726/1-6, Писма Меда Пуцића – Стојану Новаковићу.

³⁰ Цит према: Ф. Marković, „Knez Medo Pucić”, 145.

³¹ Исто, 202.

³² М. Цар, *Моје симпатије*, 140; Дан. А. Живаљевић, „Медо Пуцић”, 34.

³³ Исто, 34.

му се због тога „здравље потресло”, „али тиме је бар растерана једна моја појетичка илузија или слепило, што је свеједно. О тужна моја пјесма: *Срби на Косову*. Данас нећу саставити ни елегiju ни сатиру за то, ма да ме сврби рука; али јамачно у Србију, иако ћу је и даље љубити, нећу се већ никада вратити”.³⁴

Пред крај свог живота, Медо Пуцић је 1880. године постао председник Одбора за подизање споменика Ивану Гундулићу, чему је посветио последње дане свога живота (споменик је подигнут 1893).³⁵ До краја је остао веран српској националној идеји, али и својеврсном словинству које није супротстављао српству. Живот и дело дубровачког кнеза Меда Пуцића, као и покрет Срба католика у Дубровнику и Далмацији, остаје и даље важна тема наше националне историје.

³⁴ АСАНУ, ЈР, Инв. Бр. 25/42, Сигн. XXV/2, Извод из Пуцићевог писма писаног 9/21. априла 1871. у Ђакову.

³⁵ N. Tolja, *Dubrovački Srbi katolici – istine i zablude*, 100.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ – LIST OF REFERENCES

Необјављени извори – Unpublished Primary Sources

АРХИВ САНУ [Arhiv SANU]

Објављени извори – Published Primary Sources:

Крестић Василије Ђ., Миле Станић, *Записници седница Друштва српске словесности 1842–1863*, Београд 2011. [Krestić Vasilije Đ., Mile Stanić, *Zapisnici Društva srpske slovesnosti 1842–1863*, Beograd 2011]

Споменици српски, књ. прва, прир. Медо Пуцић, Београд 2007. [*Spomenici srpski*, књ. прва, прир. Medo Pucić, Beograd 2007]

Споменици српски од 1355. до 1423. Писма писана од Републике Дубровачке Краљевима, Деспотима, Војводама и Кнезовима Србскијем, Босанскием, и Приморскием, преписао с дубровачких књига кнез Медо Пуцић, Београд 1858. [*Spomenici srbski od 1355. do 1423. Pisma pisana od republike Dubrovačke Kraljevima, Despotima, Vojvodama i Knezovima Srbskijem, Bosanskiem i Primorskiem*, prepisao s dubrovačkih knjiga Medo Pucić, Beograd 1858]

Литература – Secondary Works

Enciklopedija Jugoslavije 6, Zagreb MCMLXV, 646.

Marković Franjo, „Knez Medo Pucić”, Rad JAZU, књ. LXVII (1883) 125–206.

Tolja Nikola, *Dubrovački Srbi katolici – istine i zablude*, Dubrovnik 2011.

Живаљевић Дан. А., „Медо Пуцић”, *Коло – књижевни и научни лист*, књ. IV (1902) 30–42. [Živaljević Dan. A., „Medo Pucić”, *Kolo – književni i naučni list*, књ. IV (1902) 30–42]

Живановић Милан Ж., *Дубровник у борби за уједињење 1908–1918*, Београд 1962. [Živanović Milan Ž., *Dubrovnik u borbi za ujedinjenje 1908–1918*, Beograd 1962]

Јовановић Слободан, *Влада Милана Обреновића*, књ. прва, Београд 1934. [Jovanović Slobodan, *Vlada Milana Obrenovića*, књ. прва, Beograd 1934]

Милутиновић Коста, *Из историје народног препорода приморских Срба*, Београд 1994. [Milutinović Kosta, *Iz istorije narodnog preporoda primorskih Srba*, Beograd 1994]

Милутиновић Коста, „О покрету Срба католика у Далмацији, Дубровнику и Боки Которској”, *Зборник о Србима у Хрватској I* (1985) 33–90. [Milutinović Kosta, „O pokretu Srba katolika u Dalmaciji, Dubrovniku i Voki Kotorској”, *Zbornik o Srbima u Hrvatskoј I* (1985) 33–90]

Михаљчић Раде, „Српски споменици Меде Пуцића” : предговор у: Медо Пуцић, *Споменици српски*, књ. прва, Београд 2007. [Mihaljčić Rade, „Srpski spomenici Mede Pucića” : predgovor u: Medo Pucić, *Spomenici srpski*, књ. прва, Beograd 2007]

Поповић Павле, „Матија Бан и његов књижевни рад у Дубровнику”, *Српски књижевник гласник*, књ. VIII, бр. 6 (16. март 1903) 431–443. [Popović Pavle, „Matija Ban i njegov književni rad u Dubrovniku”, *Srpski književni glasnik*, кнј. VIII, бр. 6 (16. mart 1903) 431–443]

Скерлић Јован, *Историја нове српске књижевности*, Београд 1967. [Skerlić Jovan, *Istorija nove srpske književnosti*, Београд 1967]

Станојевић Станоје, *Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка*, књ. III, Загреб 1928, 609. [Stanojević Stanoje, *Narodna enciklopedija srpsko-hrvatsko-slovenačka*, кнј. III, Zagreb 1928, 609]

Цар Марко, *Моје симпатије. Књижевне слике и студије*. Коло III, Дубровник 1904. [Car Marko, *Moje simpatije. Književne slike i studije*. Kolo III, Dubrovnik 1904]

Slavenko Terzić

**DUBROVNIK COUNT MEDO PUCIĆ (1821–1882)
ON THE OCCASION OF THE 200TH BIRTH ANNIVERSARY**

Summary

The paper contains a synthetic overview of the life and work of well-known Dubrovnik count Medo Pucić, a writer, chronicler and national worker, a member of the Serbian Learned Society, the forerunner of the present-day Serbian Academy of Sciences and Arts. It outlines his education in Venice, Padua and Vienna. His political and national views were shaped under the influence of the Italian national movement and the ideas of Czech, Slovenian, Polish and Russian Slavenophiles about Slavic unity. Medo Pucić, a Dubrovnik count from Zagorje, was the forefather and leader of the movement of Catholic Serbs, who were imbued with old Dubrovnik and Dalmatian Slavenophilia. His overall activity, and the activity of the entire Dubrovnik nobility, was permeated with sorrow over the disappearance of the Republic of Ragusa. The paper contains a short overview of his patriotic poetry. The result of his dealing with the past of Dubrovnik was the book *Poviestnica Dubrovnika*. His research into the Dubrovnik Archive sources about Dubrovnik's relations with the neighbouring Serbian and Balkan countries gave rise to his significant work *Spomenici srbski od 1395. do 1423. godine*. In 1860, he was elected a corresponding member of the Society of Serbian Letters, and in 1870 a full member of the Serbian Learned Society. In 1869–1872, he lived in Belgrade, educating under-age Prince Milan Obrenović. By the end of his life, he became the President of the Board for Erection of the Monument to Ivan Gundulić.

Оригиналан научни рад

Примљен: 31. 3. 2022.

Коначно прихваћен за објављивање: 19. 9. 2022.